

## POSTANOWIENIE

23 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Widło

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 23 listopada 2023 r. w Warszawie  
zażalenia J.K. i A.K.

na wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu

z 14 kwietnia 2022 r., I ACa 44/22,

w sprawie z powództwa J.K. i A.K.

przeciwko syndykowi masy upadłości Banku spółce akcyjnej w W.

o zasądzenie i ustalenie,

**1. oddala zażalenie;**

**2. pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania  
zażaleniowego do orzeczenia kończącego postępowanie  
w sprawie.**

## UZASADNIENIE

Powodowie A.K. i J.K. wniesli o zasądzenie od strony pozwanej - Banku spółki akcyjnej z siedzibą w W. na ich rzecz łącznie kwoty 123.420,36 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia banku w związku z nieważnością zawartej przez strony umowy kredytu i pobraniem świadczeń nienależnych w okresie od 4 kwietnia 2011 r. do 29 września 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami oraz o ustalenie nieistnienia pomiędzy stronami stosunku prawnego kredytu wynikającego z umowy kredytu. Ewentualnie, w przypadku uznania przez Sąd umowy zawartej przez strony za zgodną z prawem i mogącą dalej obowiązywać w kształcie pozbawionym zapisów abuzywnych, wniesli o zasądzenie od strony pozwanej na rzecz powodów łącznie kwoty 52.223,28 zł tytułem bezpodstawnego wzbogacenia pozwanej w

związku z pobraniem środków tytułem spłaty kredytu w zawyżonej wysokości w okresie od 4 kwietnia 2011 r. do 29 września 2020 r. wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie.

Strona pozwana - Bank spółka akcyjna z siedzibą w W. wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na jej rzecz kosztów postępowania.

Wyrokiem z 16 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Świdnicy w punkcie I ustalił, iż nie istnieje między stronami stosunek prawny kredytu wynikający z umowy kredytu hipotecznego. W punkcie II zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 123.420,36 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie, a w punkcie IV rozstrzygnął o obowiązku zwrotu kosztów procesu. W uzasadnieniu Sąd Okręgowy w Świdnicy wskazał, że zastosowanie przez bank w umowie kredytu klauzul indeksacyjnych doprowadziło do uznania umowy kredytu za nieistniejącą, a zatem bank jest zobowiązany do zwrócenia kredytobiorcom równowartości wszystkich środków uiszczonych przez nich tytułem spłaty rat kredytu. Wobec powyższego Sąd pierwszej instancji zasądził, zgodnie z żądaniem powodów kwotę, którą domagali się w pozwie.

Apelacją z 23 grudnia 2021 r., pozwany zaskarżył wyrok Sądu I instancji, zarzucając mu obok szeregu uchybień natury procesowej i materialnoprawnej - nierozpoznanie przez Sąd meriti istoty sprawy. W oparciu o przedstawione zarzuty pozwany wniósł o zmianę wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Świdnicy; każdorazowo o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego zwrotu kosztów postępowania za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację powodowie wnieśli o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powodów kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny we Wrocławiu I Wydział Cywilny wyrokiem z 14 kwietnia 2022 r. uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Świdnicy i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania temu Sądowi. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu zważył, że apelacja strony pozwanej pozostawała uzasadniona w zakresie w jakim prowadziła do uchylenia wyroku. W ocenie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu klauzula umowna

zawarta w § 6 ust. 1 umowy kredytu uprawniająca pozwany bank do arbitralnego sporządzania Tabeli Kursów wedle „kursów obowiązujących na rynku międzybankowym w chwili sporządzania tabeli i po ogłoszeniu średnich NBP” nie godzi w istotę umowy kredytu i nie prowadzi do jej nieważności. W ocenie Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu wyżej przytoczone postanowienie umowne odsyła jako do bazy ustalania kursu do średnich kursów NBP.

Wobec powyższego, Sąd drugiej instancji stwierdził, że żądanie główne pozwu nie zasługiwało na uwzględnienie i Sąd meriti powinien był osądzić żądanie ewentualne, a w tym celu zweryfikować oddalone wnioski dowodowe, np. przeprowadzić dowód z opinii biegłego i w tym sensie w ocenie Sądu drugiej instancji - istota sprawy nie została rozpoznana.

Postanowieniem z 17 października 2023 r., Sąd Najwyższy podjął postępowanie z udziałem syndyka pozwanej spółki.

#### **Sąd Najwyższy zważył, co następuje:**

Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne służy przeprowadzeniu kontroli, czy orzeczenie zostało prawidłowo oparte na jednej z wymienionych przesłanek, a zatem, czy powołana przez sąd odwoławczy przyczyna uchylenia odpowiada ustawowej podstawie. Przedmiotem badania przy rozpoznaniu zażalenia jest istnienie procesowych podstaw wydania przez sąd drugiej instancji orzeczenia kasatoryjnego, zamiast merytorycznego zakończenia sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z listopada 2022 r., III CZ 362/22). Kognicja Sądu Najwyższego, jako sądu rozpoznającego zażalenie na podstawie art. 394<sup>1</sup> § 1<sup>1</sup> k.p.c. jest wąska, ograniczając się wyłącznie do ustalenia, czy istniały procesowe podstawy do wydania wyroku kasatoryjnego czy też sąd odwoławczy popełnił błąd przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej, jako odpowiadającej jednej z podstaw orzeczenia kasatoryjnego i poszukiwał podstaw uchylenia orzeczenia poza katalogiem wskazanym w art. 386 § 2 i 4 k.p.c. Oznacza to, iż Sąd Najwyższy rozpatrując zażalenie weryfikuje jedynie, czy doszło do nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy albo, wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości (art. 386 § 4 k.p.c.), bądź też czy miała miejsce nieważność postępowania (art. 386 § 2 k.p.c.). Zażalenie nie jest natomiast

środkiem prawnym służącym badaniu materialnoprawnej podstawy zaskarżonego orzeczenia, a poza zakresem kontroli Sądu Najwyższego pozostaje prawidłowość stanowiska prawnego sądu odwoławczego, co do meritum (postanowienie Sądu Najwyższego z 20 lutego 2023 r., III CZ 423/22).

Sąd II instancji w niniejszej sprawie uchylił zaskarżony wyrok ze względu na zaistnienie przesłanki z art. 386 § 4 k.p.c., tj. brak rozpoznania istoty sprawy. Wiązało się to ze zgłoszonym przez powodów żądaniem ewentualnym na wypadek nieuwzględnienia roszczenia wiążącego się ze stwierdzeniem nieważności umowy kredytowej. Sąd pierwszej instancji nie rozpoznawał roszczenia ewentualnego, a zatem przy założeniu Sądu Apelacyjnego, że nie ma podstaw do uwzględnienia roszczenia głównego, przedmiotem merytorycznej oceny w postępowaniu apelacyjnym nie może być roszczenie zgłoszone jako ewentualne.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalone jest stanowisko, że do nierozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie sądu pierwszej instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, gdy zaniechał on zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów strony, bezpodstawnie przyjmując, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (m.in. wyroki z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, Nr 1, poz. 22 i z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, Nr 3, poz. 36, oraz postanowienia: z 26 listopada 2012 r., III SZ 3/12; z 15 lutego 2013 r., I CZ 186/12; z 26 marca 2014 r., V CZ 14/14; z 27 czerwca 2014 r., V CZ 41/14; z 4 września 2014 r., II CZ 41/14; z 4 września 2014 r., II CZ 43/14).

Wymaga rozważania, czy w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo w zakresie żądania głównego, a sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację, dochodzi do wniosku, że wobec odmiennej oceny skutków abuzywności umowy kredytu, zachodzi potrzeba zbadania zasadności żądań ewentualnych, spełniona zostaje przesłanka uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania ze względu na nierozpoznanie istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.).

W uzasadnieniu zaskarżonego wyroku Sąd Apelacyjny stwierdził, że nierozpoznanie istoty sprawy, które determinowało wydanie orzeczenia kasatoryjnego (art. 386 § 4 k.p.c.), wynikało z braku rozpoznania przez Sąd pierwszej instancji żądania ewentualnego strony powodowej z tej przyczyny, że Sąd ten uznał za uzasadnione powództwo główne, co skutkowało brakiem możliwości odniesienia się i rozstrzygnięcia o tym żądaniu przez ten Sąd. Stanowiska o zasadności powództwa głównego nie podzielił jednak Sąd drugiej instancji, co aktualizowało potrzebę rozstrzygnięcia o zasadności żądania ewentualnego, a zarazem konieczność uchylenia zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazania temu Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

Przepisy Kodeksu postępowania cywilnego nie posługują się pojęciem "żądania ewentualnego". Mimo to w orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się zgodnie, że zgłoszenie takiego żądania przez powoda obok żądania "głównego" jest dopuszczalne (zob.m.in. uchwałę Sądu Najwyższego z 18 października 2013 r., III CZP 58/13, OSNC 2014, Nr 6, poz. 62 oraz powołane tam orzecznictwo). W orzeczeniach tych wyjaśniono, że powód może sformułować żądanie ewentualne na wypadek nieuwzględnienia przez sąd żądania głównego.

Zawisłością sporu objęte jest wtedy zarówno żądanie główne, jak i ewentualne, a oddalenie powództwa w całości może nastąpić, gdy w ocenie sądu na uwzględnienie nie zasługują oba żądania - główne i ewentualne. Jeżeli żądanie główne okaże się uzasadnione, żądanie ewentualne staje się bezprzedmiotowe i nie podlega ocenie sądu, który nie orzeka w wyroku o tym żądaniu. Jeżeli zaś żądanie główne okaże się bezzasadne, a żądanie ewentualne uzasadnione, sąd oddala powództwo w zakresie żądania głównego, uwzględniając je co do żądania ewentualnego w całości albo w części, przy czym w ostatniej sytuacji winien oddalić powództwo także co do niezasadnej części żądania ewentualnego. Reguły te mają odpowiednie zastosowanie w postępowaniu apelacyjnym. Podważenie więc przez sąd drugiej instancji zasadności orzeczenia sądu pierwszej instancji uwzględniającego powództwo główne uaktualnia konieczność odniesienia się do zasadności żądania ewentualnego, o którym nie było potrzeby orzekania przez sąd pierwszej instancji. Jest to konsekwencją uznania za dopuszczalnego - mimo braku

odpowiednich regulacji procesowych - formułowania przez powoda obok żądania głównego także żądania ewentualnego (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2022 r., III CZ 209/22). Sąd drugiej instancji nie mógł jednak dokonać merytorycznej oceny żądania ewentualnego z tej przyczyny, że o nim w ogóle nie orzekł Sąd pierwszej instancji, który uwzględnił powództwo główne. W konsekwencji Sąd pierwszej instancji nie dokonał ani właściwych dla oceny tego powództwa ustaleń faktycznych, ani też nie przedstawił żadnych ocen prawnych dotyczących zasadności tego powództwa (tak też SN w postanowieniu z 22 lutego 2023 r., III CZ 378/22). Dalsze prowadzenie sprawy przez sąd apelacyjny pozbawiałoby strony prawa do skontrolowania wydanego orzeczenia przez instancję odwoławczą.

Ubocznie zauważyć należy, iż ponownie orzekając w sprawie z uwagi na wyrok kasatoryjny Sądu drugiej instancji - w którym nie zawarto rozstrzygnięcia oddalającego powództwo główne, a jedynie o bezzasadności tego powództwa wypowiedziano się w uzasadnieniu wyroku - Sąd pierwszej instancji będzie musiał przy uwzględnieniu normy wyrażonej w art. 386 § 6 k.p.c. orzec co do tego powództwa, co umożliwi wydanie rozstrzygnięcia dotyczącego powództwa ewentualnego.

Z tych względów Sąd Najwyższy oddalił zażalenie na podstawie art. 398<sup>14</sup> w zw. z art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c. jako bezzasadne. W przedmiocie kosztów postępowania zażaleniowego orzeczono na podstawie art. 108 § 2 w zw. art. 391 § 1, 397 § 3, 398<sup>21</sup> i art. 394<sup>1</sup> § 3 k.p.c.

(A.G.)

[ał]

